Trimbos instituut

Nederlandse Vragenlijst Gokschade: Eerste Inzichten

The Dutch Gambling Harms Question Inventory (D-GHQI)

Samenvatting

Gokschade verwijst naar de negatieve gevolgen die voortkomen uit gokken voor het functioneren van een persoon en diens omgeving. Het Trimbos-instituut heeft een vragenlijst ontwikkeld om gokschade te kunnen meten bij mensen die Nederlands spreken: **The Dutch Gambling Harms Question Inventory (D-GHQI)**. Via een panel en online advertenties hebben er 1199 mensen deze vragenlijst ingevuld. In deze kennisupdate worden de resultaten gepresenteerd op basis van deze vragenlijst-gegevens. Deze kennisupdate is bedoeld voor professionals en beleidsmakers die in hun werk te maken hebben met gokproblemen en gokschade in Nederland.

Resultaten

- Gokschade is **breder dan alleen financiële schade**: ook relaties, gezondheid, werk/studie, de gemeenschap en criminaliteit spelen een rol.
- Verschillende soorten gokschade **komen vaak samen** voor bij dezelfde persoon.
- Gokschade wordt het vaakst gerapporteerd door mensen met zware gokproblematiek (bijv. een gokverslaving). Toch is een gokverslaving geen voorwaarde voor het ontstaan van gokschade. **Gokschade komt ook voor bij mensen met minder ernstige gokproblemen**.
- Mannen en jongeren onder de 35 rapporteren vaker gokschade.
- De meeste gokschade komt voor bij poker, online casinogames, online gokkastspellen en landgebonden sportwedden.
- Mensen die online gokken en die meerdere gokproducten gebruiken, rapporteren meer schade.

In deze kennisupdate

Gokschade verwijst naar de negatieve gevolgen die voortkomen uit gokken voor het functioneren van een persoon en diens omgeving.

Gokschade kan bij iedereen voorkomen die gokt, ook bij mensen die niet in behandeling zijn voor een gokverslaving of een gokstoornis. De schade loopt uiteen van klein tot groot: van lichte financiële of sociale gevolgen tot ernstige problemen die het dagelijks functioneren beïnvloeden. Hoewel gokschade vaker voorkomt naarmate iemand intensiever of problematischer gokt, kunnen ook mensen die niet in behandeling gaan voor een verslaving al serieuze negatieve schade ervaren[1].

Als er alleen onderzoek gedaan wordt naar mensen die in behandeling zijn, blijft een deel van de schade door gokken onderbelicht. Niet alle vormen van schade eindigen met een behandeling in de verslavingszorg. Om meer grip te krijgen op gokschade in Nederland, en omdat er nog geen goed meetinstrument bestond om dit via vragenlijstonderzoek te meten, heeft het Trimbos-instituut een gokschade vragenlijst ontwikkeld: **The Dutch Gambling Harms Question Inventory (D-GHQI)**. De ontwikkeling van deze vragenlijst is gesubsidieerd door ZonMw (projectnummer: 10450022310006). In deze kennisupdate van het Expertise-centrum Gokken worden enkele eerste resultaten van deze vragenlijst gepresenteerd.

Welke mensen deden mee aan dit onderzoek?

Voor deze kennisupdate zijn twee datasets over mensen die gokken samengevoegd:

1. Een panelsteekproef (n = 977), verzameld via het panel van *No Ties*, bestond voor ongeveer de helft uit mannen (50,3%), was overwegend tussen de 35 en 54 jaar oud, middelbaar tot hoog opgeleid, vrijwel allemaal in Nederland geboren, met een netto maandinkomen dat meestal tussen €2.500 en €3.500 lag
2. Een advertentiesteekproef (n = 222) die grotendeels vergelijkbaar was qua leeftijd, opleiding, herkomst en inkomen, maar had een duidelijk hoger aandeel mannen (73,4%).

Beide steekproeven verschilden duidelijk in de gerapporteerde ernst van gokproblematiek, gemeten met de Problem Gambling Severity Index (PGSI)[2]: een gemiddelde score van 1,24 in de panelsteekproef tegenover 5,85 in de advertentiesteekproef op een schaal van 0 tot 27. Ten opzichte van een panel trekken advertenties over meedoen aan gokonderzoek dus mensen aan die zelf al intensiever gokken. De gecombineerde steek-proef (n = 1199) bevat daarmee een brede spreiding in ernst van gokproblematiek.

*Disclaimer: Deze gecombineerde steekproef is **niet representatief voor de Nederlandse populatie**. De cijfers in deze kennisupdate moeten niet als landelijke prevalenties worden gelezen. Het is binnen deze steekproef vooral relevant om te kijken naar de relaties tussen gokschade en andere kenmerken. De data zijn publiekelijk beschikbaar: https://osf.io/e92vh*

Gokschade is breder dan alleen financiële schade

Hoewel gokschade veel voorkomt bij mensen met een gokverslaving, kan gokschade al ontstaan vanaf het moment dat mensen beginnen met gokken[1]. Omdat de groep mensen zonder gokverslaving veel groter is dan de groep met een gokverslaving, draagt deze grotere groep ook relatief veel bij aan de totale gokschade in een land[3] Het is daarom belangrijk om de aandacht niet alleen te richten op gokverslaving, maar breder te kijken naar de verschillende vormen van gokschade binnen de Nederlandse bevolking.

Definitie gokschade:
Gokschade verwijst naar de negatieve gevolgen die voortkomen uit gokken voor het functioneren van een persoon en diens omgeving.

Omdat er in Nederland nog geen goed meetinstrument bestond om gokschade te meten, heeft het Trimbos-instituut dit instrument ontwikkeld[4]. Om een vragenlijst te ontwikkelen is eerst onderzocht welke soorten gokschade er wereldwijd worden onderscheiden. Bij gokschade wordt vaak gedacht aan financiële schade, maar gokschade is veel breder[1,5,6]. Een zoektocht in de literatuur leverde zeven domeinen op: schade aan financiën, relaties, mentale gezondheid, lichamelijke gezondheid, werk of studie, de gemeenschap en betrokkenheid bij criminaliteit[5].

Op basis van deze domeinen zijn verschillende vragen samengesteld en samengevoegd tot een vragenlijst. De vragenlijst staat in Tabel 1.

Tabel 1. The Dutch Gambling Harms Question Inventory (D-GHQI)

Domein	Vraagstelling
Frequentievragen	***Als je aan je eigen gokken denkt, hoe vaak in de afgelopen 12 maanden heeft je eigen gokken ertoe geleid dat je … (antwoordopties: nooit, soms, meestal, (bijna) altijd)***
Financieel*	… minder uitgaf aan of bezuinigde op dagelijkse uitgaven zoals eten, rekeningen en kleding?
	… je spaargeld gebruikte?
	… geld leende, bijvoorbeeld van familie en/of vrienden, via creditcards, roodstand en/of leningen, geldverstrekkers?
	… persoonlijke bezittingen moest verkopen om gokken te financieren of schulden te betalen?
Relaties*	… loog tegen familie of anderen om de omvang van je gokken te verbergen?
	… je geïsoleerd voelde van andere mensen, buitengesloten voelde of je volledig alleen voelde?
	… conflicten of ruzie ervaarde met vrienden, familie en/of collega's?
Mentale gezondheid*	… gevoelens van stress en angst ervaarde?
	… je een mislukkeling voelde?
	… toegenomen gevoelens van depressie of somberheid ervaarde?
Lichamelijke gezondheid*	… minder sliep?
	… je hygiëne en zelfzorg verwaarloosde?
	… minder (vaak) at dan je zou moeten?
	… minder ging bewegen of sporten?
Werk/studie*	… slecht presteerde op je werk of studie?
	… niet op je werk of studie bent verschenen?
Criminaliteit*	… geld of spullen van vrienden, familie en/of partner nam zonder het eerst te vragen?
	… financiële middelen bedoeld voor werk of studie gebruikte om te gokken?
Gemeenschap	… minder bijdroeg aan gemeenschapsverplichtingen? Bijvoorbeeld verplichtingen binnen je religieuze of culturele gemeenschap, in je buurt, bij je sportclub, vrijwilligerswerk?
	… sociale uitsluiting ervaarde van je gemeenschap (bijvoorbeeld je religieuze of culturele gemeenschap, buurt, sportclub, vrijwilligerswerk)?
Overig*	… meer alcohol, tabak of drugs ging gebruiken?
Gebeurtenisvragen	***In de afgelopen 12 maanden… (antwoordopties: ja, nee)***
Financieel*	… ben je iets van aanzienlijke financiële waarde verloren, zoals je huis, bedrijf, auto, of ben je failliet verklaard vanwege je gokken?
Relaties*	… is je relatie met iemand die dicht bij je staat, zoals een echtgenoot, partner, familielid of vriend, stukgelopen vanwege je gokken?
	… heb je geweld of misbruik ervaren vanwege je gokken?
Criminaliteit*	… heb je een misdrijf gepleegd om gokken te financieren of om gokschulden af te betalen?
Werk/studie*	… ben je je baan kwijtgeraakt of ben je gestopt met je studie vanwege je gokken?

* Item maakt deel uit van de verkorte versie van de vragenlijst.

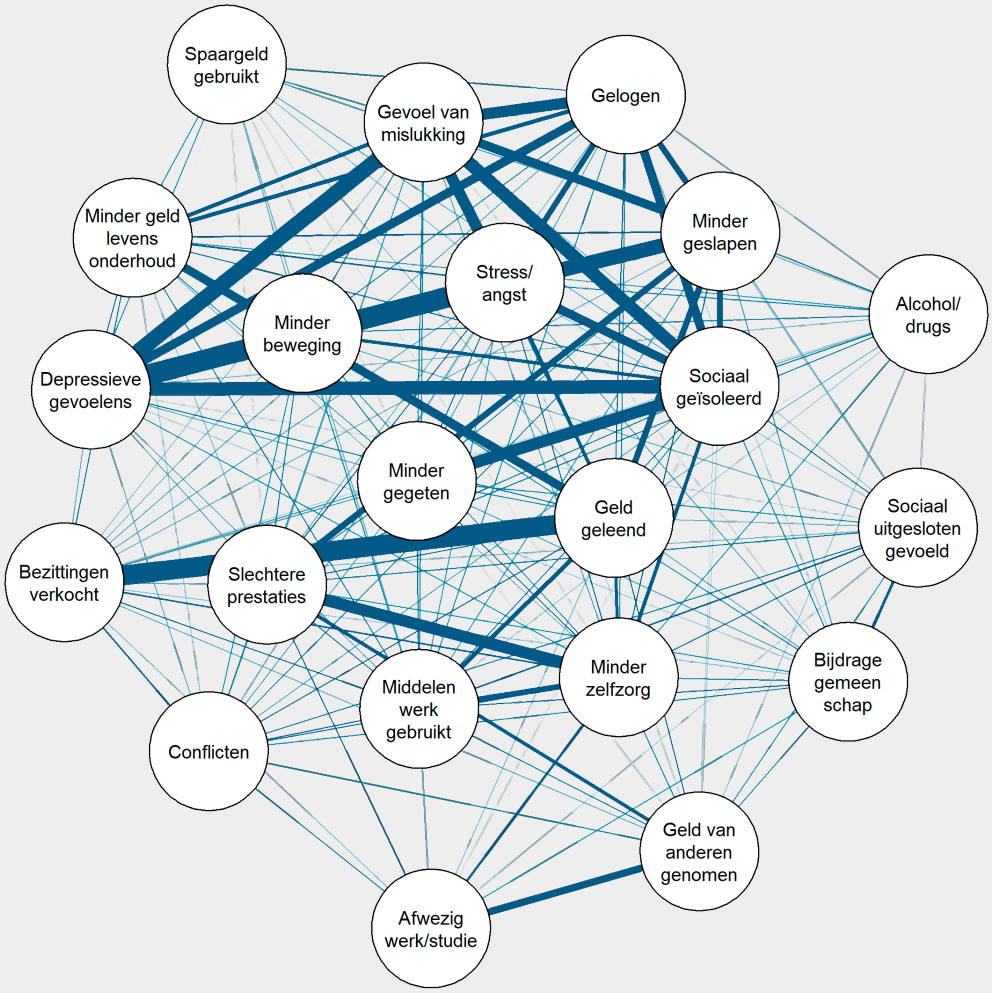
Gokschades zijn onderling sterk verweven

Schade door gokken komt zelden alleen voor. Als iemand één vorm van schade ervaart, dan blijkt dat andere vormen van schade vaak ook aanwezig zijn.

De figuur hieronder (Figuur 1) laat zien welke schadevormen vaak samen voorkomen: hoe dikker de lijn tussen twee schadevormen, hoe sterker de samenhang. Zo hangen gevoelens van mislukking, depressieve gevoelens, stress en minder slapen bijvoorbeeld sterk met elkaar samen. Hetzelfde geldt voor financiële schade: geld lenen en bezittingen verkopen hangen sterk met elkaar samen.

De figuur laat daarnaast zien dat gokschade bij iemand zich meestal niet beperkt tot één domein, zoals alleen financiën of alleen gezondheid, maar zich kan uitstrekken over meerdere domeinen tegelijk. Bij signalering van één vorm van schade (bijv. financieel) loont het daarom om breder te kijken. De kans is groot dat er ook op andere domeinen (mentaal, relationeel) iets speelt.

Figuur 1. Correlaties tussen vormen van gokschade.

Dikkere lijnen betekenen dat twee schadevormen sterker met elkaar samenhangen.

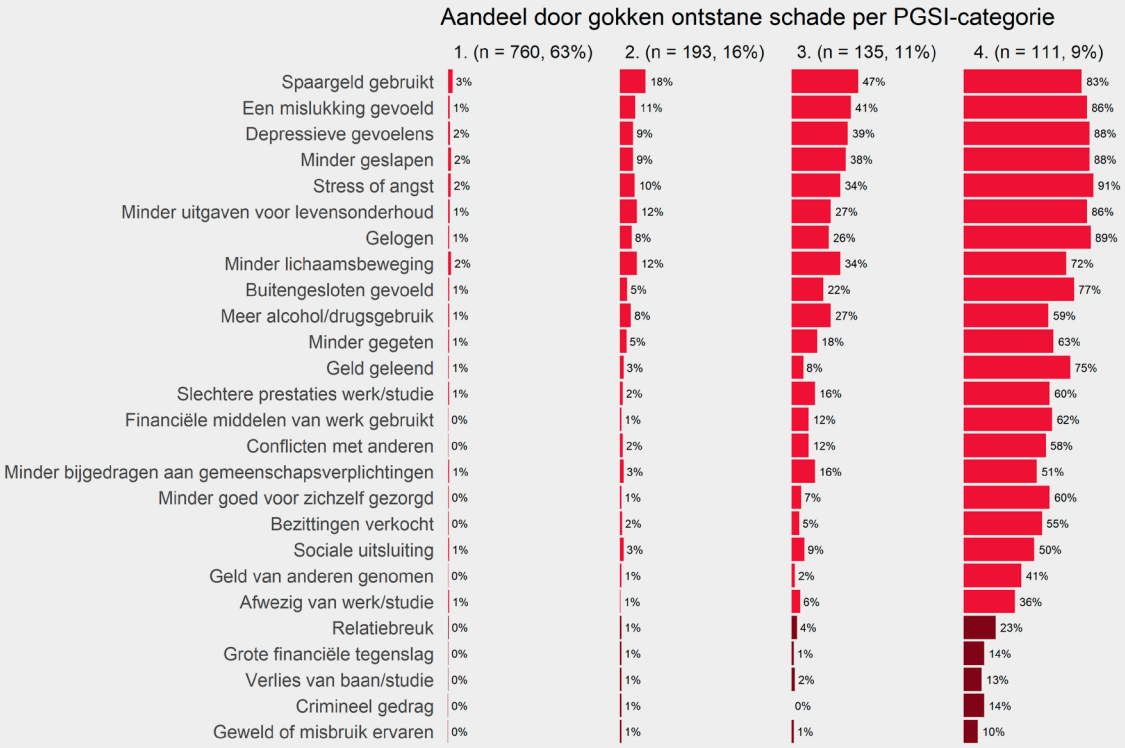
Gokschade kan ook voorkomen bij weinig kenmerken van problematisch gokken

Figuur 2 laat per PGSI-categorie zien welk deel van de mensen een bepaalde vorm van schade heeft ervaren. De figuur laat een duidelijk patroon zien: hoe meer kenmerken van problematisch gokken iemand heeft, hoe vaker die persoon schade ervaart. In categorie 4 (problematisch gokken) heeft bijvoorbeeld 83% wel eens spaargeld gebruikt om te gokken en heeft 86% zich wel eens een mislukking gevoeld. In categorie 1 (geen kenmerken van problematisch gokken) ligt dat aanzienlijk lager: 3% en 1%.

Wat is de PGSI?

De Problem Gambling Severity Index (PGSI) is een veelgebruikte vragenlijst om de mate van problematisch gokgedrag in kaart te brengen. Op basis van 9 vragen over gokgedrag in het afgelopen jaar wordt iemand ingedeeld in een van vier categorieën: van geen kenmerken van problematisch gokken (categorie 1) tot problematisch gokken (categorie 4).

Figuur 2. Aandeel mensen per PGSI-categorie dat een bepaalde vorm van schade heeft ervaren.

PGSI: 1 = geen kenmerken van problematisch gokken, 2 = enige kenmerken, 3 = meerdere kenmerken, 4 = problematisch gokken. De eerste 21 schadevormen zijn gemeten op een 4-puntsschaal en samengevoegd tot 'niet ervaren' (nooit) en 'wel ervaren' (soms, meestal of (bijna) altijd). De laatste vijf schadevormen zijn gemeten met ja/nee-antwoorden (donkerrood).

Ondanks de samenhang tussen PGSI-scores en gokschade, komt gokschade niet alleen voor bij mensen in de hoogste PGSI-categorie. Ook mensen zonder kenmerken (categorie 1) of met enkele kenmerken (categorie 2) van problematisch gokken ervaren soms gokschade. Zo voelde 11% van de mensen in categorie 2 zich wel eens een mislukking en had 9% in die groep depressieve gevoelens door het gokken.

Deze resultaten laten zien dat gokschade dus ook kan voorkomen bij mensen die relatief weinig kenmerken van problematisch gokken vertonen. Het signaleren en voorkomen van gokschade zou dus niet alleen moeten gaan over mensen met de meest ernstige kenmerken van problematisch gokken. Ook aandacht voor minder zware categorieën gokken is belangrijk.

Gokschade hangt vooral samen met geslacht en leeftijd

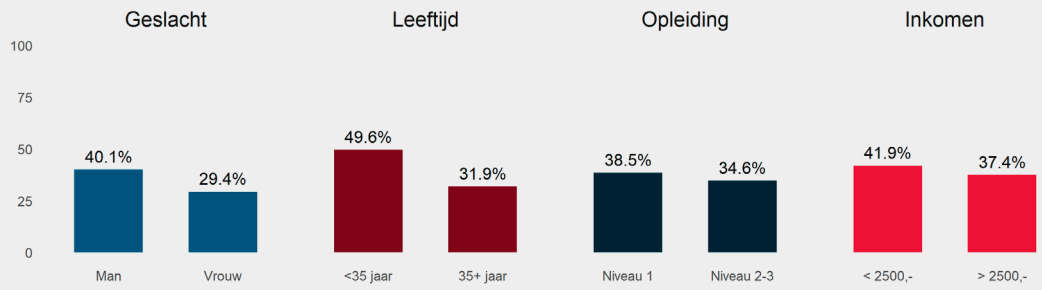
Figuur 3 laat zien dat het aandeel mensen dat **minimaal één schadevorm ervaart** verschilt tussen achtergrondkenmerken.

Mannen ervaren gemiddeld vaker minstens één schadevorm dan vrouwen (40,1% vs. 29,4%). Jongere mensen (onder de 35) ervaren meer schade dan oudere mensen (49,6% vs. 31,9%).

Bij opleiding en inkomen zijn de verschillen minder duidelijk: mensen met onderwijsniveau 1 (volgens CBS indeling[M1]) ervaren iets vaker schade dan mensen met onderwijsniveau 2 of 3 (38,5% vs. 34,6%), en dat geldt ook voor mensen met een inkomen onder versus boven €2.500 per maand (41,9% vs. 37,4%).

Minimaal één schadevorm ervaren:
In deze kennisupdate wordt gekeken naar het percentage mensen dat minimaal één vorm van gokschade heeft ervaren. Dit is het geval bij een antwoord anders dan 'nooit' of 'nee' op minimaal één van de 26 schadevormen.

Figuur 3. Percentage mensen dat minimaal één van de schadevormen heeft ervaren, uitgesplitst naar verschillende achtergrondkenmerken.[M2]

Niveau 1 = geen opleiding, primair onderwijs, praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs, LBO, VMBO of MAVO;
Niveau 2-3 = HAVO/VWO, MBO, HBO of WO.

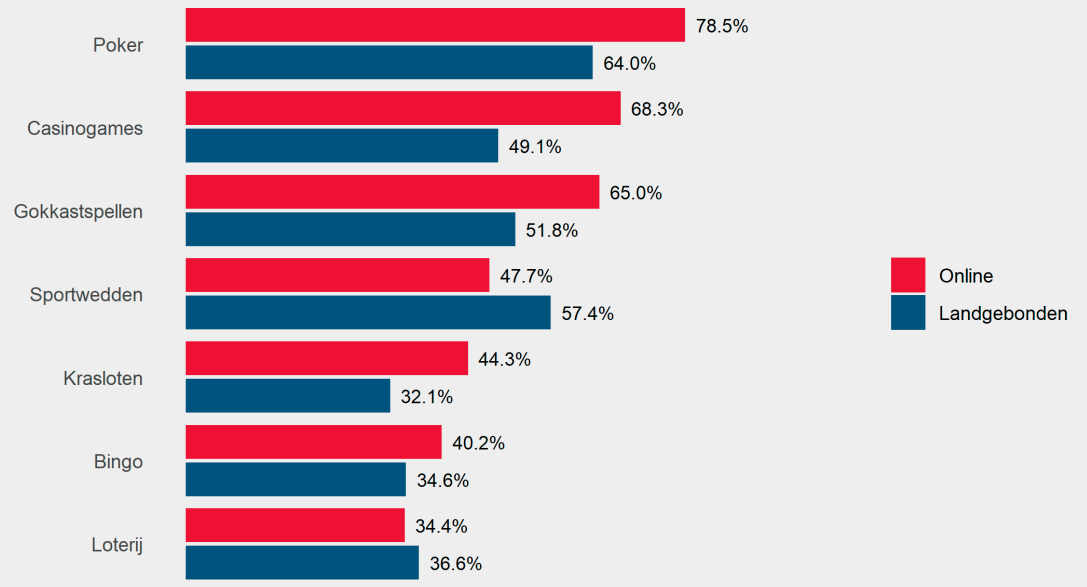
Vaakst gokschade gerapporteerd bij poker, online casinogames, online gokkastspellen en landgebonden sportwedden

Figuur 4 laat per gokproduct zien hoeveel procent van de gebruikers ten minste 1 type gokschade rapporteert, apart voor de online en de landgebonden variant.

Belangrijk: mensen kunnen meerdere gokproducten gebruiken. Daardoor is het moeilijk om te bepalen met welk gokproduct de schade samenhangt. Als iemand bijvoorbeeld zowel online poker als online gokkasten speelt en gokschade rapporteert, weet je niet automatisch welk product die schade heeft veroorzaakt of eraan heeft bijgedragen.

Sportwedden, casinogames, gokkastspellen en poker laten de meeste schade zien. Loterijen laten relatief de minste schade zien. Dat betekent niet dat deelnemers aan loterijen geen schade ervaren, maar gemiddeld wel minder dan bij andere producten. Bij de meeste producten gaat de online variant vaker samen met schade dan de landgebonden variant; sportwedden is hierop de uitzondering.

Figuur 4. Percentage mensen dat tenminste 1 type gokschade rapporteerde uitgesplitst naar online en landgebonden varianten.[M3, M4]

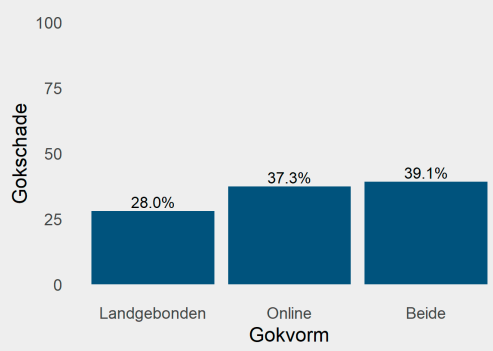
Tabel 2. Toelichting van de verschillende gokproducten

Gokproduct	Toelichting
Poker	Gokproduct waarbij mensen met gedeelde kaarten in meerdere rondes inzetten en de beste kaartcombinatie (of de laatste overgebleven persoon) de pot wint. Om geld gokken kan in een casino of online, of recreatief thuis.
Sportwedden	Inzetten op de uitkomst van een sportwedstrijd, bijvoorbeeld wie wint of hoeveel doelpunten er vallen. De uitbetaling is afhankelijk van de vooraf vastgestelde quoteringen (odds). Online of via landgebonden verkooppunten, bij vergunde aanbieders.
Casinogames	Gokproducten zoals roulette, blackjack en baccarat die in een landgebonden casino of online worden aangeboden. Mensen zetten geld in op de uitkomst van het spel of op specifieke spelresultaten.
Gokkastspellen	Gokkastspellen met wisselende symbolen op rollen of schermen, zoals fruitautomaten en videoslots. In speelhallen, casino's of online, bij vergunde aanbieders. Online varianten hebben vaak verschillende thema's, structuren en bonusrondes.
Bingo	Gokproduct waarbij deelnemers getrokken nummers afstrepen. Landgebonden of online, onder voorwaarden zonder vergunning toegestaan. Een illegale variant is "dippen": een online bingo waarbij de organisator geld vraagt voor deelname.
Krasloten	Loten waarbij direct zichtbaar wordt of een prijs is gewonnen door een kraslaag te verwijderen. Landgebonden krasloten zijn legaal; online krasloten zijn in Nederland niet toegestaan.
Loterij	Gokproduct waarbij deelnemers kans maken op prijzen op basis van een trekking. Zowel landgebonden als online deelname is mogelijk. Bekende aanbieders: Staatsloterij, Postcode Loterij, VriendenLoterij.
Wedden op races met paarden of andere dieren	Inzetten op de uitslag van een paarden- of dierenrace. Landgebonden bij Nederlandse ren- of drafbanen of online bij vergunde aanbieders. In Figuur 4 wordt deze categorie buiten beschouwing gelaten.[M3]

Hoe meer manieren van gokken, hoe meer schade

Online gokken hangt samen met meer schade, maar landgebonden gokken is niet zonder schade.
Figuur 5 laat zien dat mensen die online gokken, alleen of in combinatie met landgebonden gokken, vaker minstens één vorm van gokschade rapporteren dan mensen die alleen landgebonden gokken. Het percentage ligt vergelijkbaar bij 'Online' (37,3%) en 'Beide' (39,1%), maar hoger dan bij 'Landgebonden' waar ook schade wordt gerapporteerd (28%).

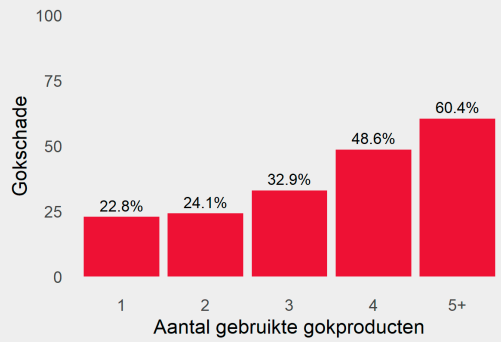
Figuur 5. Percentage mensen dat tenminste 1 type gokschade rapporteerde voor mensen die alleen landgebonden gokken (n=354), alleen online gokken (n=252), of beide combineren (n=593).

Meer gokproducten betekent vaak meer schade

Figuur 6 laat zien hoe het aantal gebruikte gokproducten samenhangt met het percentage mensen dat ten minste 1 type gokschade rapporteert. Online en landgebonden gokken van hetzelfde product tellen hierbij apart mee. Iemand die bijvoorbeeld zowel online als landgebonden sportwedden speelt, gebruikt dus 2 producten in deze telling. Het percentage mensen dat tenminste 1 type gokschade rapporteert loopt op van 22,8% bij één gokproduct tot 60,4% bij vijf of meer producten. Het aantal producten dat iemand gebruikt lijkt daarmee een bruikbare indicator voor verhoogd risico op gokschade.

Figuur 6. Percentage mensen dat tenminste 1 type gokschade rapporteerde naar aantal gebruikte gokproducten.

Methodologische voetnoten

M1 Deze indeling volgt de standaard onderwijsindeling van het CBS[7]. Niveau 1 = geen opleiding, primair onderwijs, praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs, LBO, VMBO of MAVO. Niveau 2-3 = HAVO/VWO, MBO, HBO of WO.

M2 De indeling naar achtergrondkenmerken in deze figuur is gebaseerd op de categorieën uit de Gambling Survey for Great Britain (GSGB)[8]. Voor opleiding is hiervan afgeweken: waar de GSGB onderscheid maakt tussen wel/geen kwalificatie, is in deze kennisupdate gekozen voor een onderscheid tussen praktisch en theoretisch opgeleiden, omdat de oorspronkelijke indeling in onze steekproef te weinig mensen in de laagste categorie opleverde. Voor inkomen waren er 218 mensen (18,2%) die liever geen antwoord gaven op de vraag over inkomen.

M3 De categorieën 'wedden op races' (n=24-28) en 'overig' (n=54-77) zijn hier buiten beschouwing gelaten: ' Wedden op races met paarden of andere dieren' vanwege een te kleine groep deelnemers bij dit gokproduct, en 'overig' omdat deze categorie inhoudelijk te weinig specifiek is om te kunnen interpreteren.

M4 Iemand die beide varianten (online en landgebonden) van een product speelt, telt in Figuur 4 mee bij zowel "online" als "landgebonden".

Trimbos instituut

Referenties

1. Wardle H, Degenhardt L, Marionneau V, et al. The Lancet Public Health Commission on gambling. *Lancet Public Health*. 2024. doi:10.1016/S2468-2667(24)00167-1
2. Ferris J, Wynne H. The Canadian Problem Gambling Index. Published online February 10, 2001.
3. Browne M, Rockloff MJ. Prevalence of gambling-related harm provides evidence for the prevention paradox. *J Behav Addict*. 2018;7(2):410-422. doi:10.1556/2006.7.2018.41
4. Van Rooij AJ, Wardle H. Applying the gambling harms framework to the Netherlands: Developing multiple indicators to support assessment of gambling harms. Presented at: Current Advances in Gambling Research (CAGR); June 21, 2024; Amsterdam.
5. Geurts S, Meijer M, Van Rooij AJ. *Wat is gokschade? Trimbos-instituut; 2025. https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/tri-62-122-wat-is-gokschade/*
6. World Health Organization. WHO Factsheet: Gambling. December 4, 2024. Accessed January 28, 2025. *https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/gambling*
7. CBS. *Standaard Onderwijsindeling 2021: Editie 2025/26. 2025:44. https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/classificaties/onderwijs-en-beroepen/standaard-onderwijsindeling--soi--/standaard-onderwijsindeling-2021*
8. Ridout K, Roop S, Wardle H, Moore E, Sadler K. Gambling Survey for Great Britain: Annual report (2025): Official statistics. Published online 2025. *https://www.gamblingcommission.gov.uk/statistics-and-research/publication/gambling-survey-for-great-britain-annual-report-2025-official-statistics*

Colofon

Uitgebracht door Expertisecentrum Gokken (Trimbos-instituut), gefinancierd middels subsidie van de Kansspelautoriteit (Ksa).

Auteurs
Sjoerd van Halem, Suzanne Geurts, Eline Kalmijn, Antonius J. van Rooij (Trimbos-instituut)

Citatie voorkeur
Van Halem, S., Geurts, S., Kalmijn, E., Van Rooij, A.J. (2026). Nederlandse vragenlijst gokschade: eerste inzichten. Expertisecentrum Gokken, Trimbos-instituut.

Met dank aan
Anouk Tuijnman en Mijntje Meijer

Trimbos-instituut
Postbus 725 3500 AS Utrecht
T: 030 - 297 11 00

Bestelinformatie
Deze kennisupdate is gratis te downloaden via www.trimbos.nl

Artikelnummer
TRI-62-197

© Trimbos-instituut
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in enige vorm op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.